

KRAJ: UDALJENA ZVEZDA

U bledey panorami književnosti na španskom jeziku, prostoru gde se svakodnevno pojavljuju mlade literate koje se više staraju o dobijanju stipendija i mesta u konzulatima nego o tome da nečim doprinesu umetničkoj kreaciji, ističe se figura jednog ispijenog čoveka sa plavim rancem, naočarima ogromnog rama, nezaobilaznom cigaretom između prstiju, finom ironijom u razgovoru licem u lice uvek kad treba.

Rođen u Čileu 1953, Roberto Bolanjo je nešto najbolje što se za dugo vremena desilo pozivu pisca. Otkako se proslavio monumentalnim *Divljim detektivima*, možda uzornom meksičkom romanu o savremenosti, i za njega uknjižio nagrade „Eralde“ (1998) i „Romulo Galjegos“ (1999), njegovi uticaj i figura su u stalnom porastu: sve što kaže sa svojim britkim humorom i jedinstvenom inteligencijom, sve što piše svojim tačnim perom, a što nosi veliki poetički rizik i duboki kreativni kompromis, dostojno je pažnje njegovih obožavalaca i, naravno, onih koji ga omalovažavaju.

Autor, koji se pojavljuje kao lik u romanu *Vojnici Salamine* Havijera Serkasa i kojem je ispisan omaž u poslednjem romanu Horhea Volpija *Kraj ludila*, kao i svaki genije – preko čijih leđa se dele mišljenja i generišu najgrublje antipatije uprkos njegovoj ljubaznoj naravi, te tankom ali i promuklom glasu kojim daje odgovore za *Plejboj* – neće napisati priču za časopis budući da njegov sledeći roman, koji će govoriti o ubistvima žena u Ciudad Huaresu, već ima oko devetsto stranica, a još nije završen.

Roberto Bolanjo živi u Blanesu, u Španiji, i vrlo je bolestan. Nada se da će transplantacijom jetre produžiti život na čijoj mu dinamici zavide srećnici koji su se zbližili s njim. Kako kažu njegovi prijatelji, zbog posvećenosti pisanju, ponekad zaboravi da ide na pregled kod lekara.

Sa pedeset godina, ovaj čovek koji je obišao Latinsku Ameriku sa rancem, koji je izmakao raljama pinočizma jer je jedan od policajaca koji su ga uhapsili bio njegov školski drug, čovek koji je živio u Meksiku (jednom će deo Bukarelijeve ulice nositi njegovo ime), koji je upoznao aktiviste Farabunda Martija koji će kasnije u Salvadoru ubiti pesnika Rokea Daltona, čovek koji je bio noćni portir jednog katalonskog kampa, prodavac bižuterije po Evropi i, uvek, kradljivac dobrih knjiga budući da čitanje nije samo pitanje stava... taj je čovek, kao što smo govorili, promenio pravac latinoameričke književnosti. A to je uradio bez upozorenja, ne tražeći dozvolu.

Monika Maristain: *Jeste li dobili nešto od toga što ste se rodili disleksični?*

Roberto Bolanjo: Ništa. Probleme kad sam igrao fudbal jer sam levonog. I kad sam masturbirao, jer sam levoruk. Imao sam i probleme dok sam pisao, jer sam u takvim trenucima desnoruk. Kao što vidiš, nisam imao nijednog značajnog problema.

Maristain: *Da li je Enrike Vila-Matas nastavio prijateljstvo sa Vama nakon Vaše svađe sa organizatorima Nagrade „Romulo Galjegos“?*

Bolanjo: Moja svađa sa žirijem i organizatorima nagrade nastala je, u suštini, njihovim pokušajima da iz Blanesa i naslepo podržim izbor u kojem nisam učestvovao. Njihovi metodi, ispoljeni kroz telefonski razgovor sa jednom vajnom pesnikinjom koja obožava Huga Čaveza, previše su ličili na vrlo ubedljive argumente kubanske Kuće Amerika.¹ Učinilo mi se kao ogromna greška što su, na primer, Danijel Sada ili Horhe Volpi olako eliminisani. Ovi su rekli da sam ja zapravo želeo da putujem sa svojom ženom i decom, što je potpuno netačno. Moja iritiranost tom laži iznedrila je pismo u kojem sam ih nazvao novostaljinstima i još nekako, pretpostavljam. Zapravo su me obavestili da su od početka pokušavali da nagrade nekog drugog autora, ne baš konkretno ni Vila-Matasa, čiji roman mi se čini dobrim i koji je bez sumnje bio jedan od mojih kandidata.

Maristain: *Zašto u svom kabinetu nemate klima-uređaj?*

Bolanjo: Zato što moj moto nije *Et in Arcadia ego* nego *Et in Esparta ego*.

Maristain: *Zar ne mislite kako bi Vam se, da ste se napili sa Isabel Aljende i Anheles Mastretom, njihove knjige činile sasvim drugačije?*

Bolanjo: Ne verujem. Pre svega, dotične gospođe izbegavaju da piju s nekim kao što sam ja. Drugo, više ne pijem. Treće, ni u svojim najgorim pijankama nisam gubio izvesnu minimalnu lucidnost, određeni smisao za prozodiju i ritam i izvestan otpor na plagijat, mediokritetstvo i prećutkivanje.

Maristain: *Koja je razlika između spisateljice i autorke?*

Bolanjo: Tipičnom autorkom mogu da nazovem Silvinu Okampo. Tipičnom spisateljicom – Marselu Serano. Između njih dveju razlike se mere u svetlosnim godinama.

Maristain: *Ko Vas je ubedio da ste bolji pesnik nego pripovedač?*

Bolanjo: Stepenovanje stida kada na bilo kojoj stranici otvorim ma koju svoju knjigu poezije odnosno proze. Manje se stidim poezije.

Maristain: *Da li ste Čileanac, Španac ili Meksikanac?*

Bolanjo: Ja sam Latinoamerikanac.

Maristain: *Šta je za Vas domovina?*

Bolanjo: Žao mi je što ću ti dati prilično kičerajski odgovor. Moja jedina domovina su moje dvoje dece, Lautaro i Aleksandra. I možda, ali u drugom planu, određeni trenuci, pojedine ulice, neka lica, prizori ili knjige koji su u meni i koje ću jednog dana zaboraviti. To je i najbolje što čovek može da učini sa domovinom.

¹ Nevladina organizacija čiji je cilj razvijanje i unapređenje kulturnih veza između latinoameričkih umetnika odnosno umetnosti, a koja, između ostalog, organizuje i dodeljuje nekoliko književnih nagrada. (Prim. prev.)

Maristain: *Šta je to čileanska književnost?*

Bolanjo: Verovatno su to košmari najsurevnjivijeg, najsivljeg i najkukavičkijeg čileanskog pesnika: Karlosa Pesoe Velisa koji je umro na početku dvadesetog veka i koji je bio autor svega dveju pesama koje se pamte, ali se stvarno pamte, i koji nas i dalje sanja i podnosi. Mada je moguće da Pesoa Velis još nije umro i da je još u agoniji, i da njegov poslednji minut traje prilično dugo, zar ne? I da smo svi u njemu. Ili smo u najmanju ruku svi mi Čileanci u njemu.

Maristain: *Zašto volite da uvek kontrirate?*

Bolanjo: Ja nikad ne kontriram.

Maristain: *Da li imate više prijatelja ili neprijatelja?*

Bolanjo: Imam dovoljno prijatelja i neprijatelja, sve sam ih stekao slučajnošću.

Maristain: *Ko su Vaši intimni prijatelji?*

Bolanjo: Moj najbolji prijatelj bio je pesnik Mario Santjago, koji je umro 1998. Moja trenutno tri najbolja prijatelja su Ignasio Ečevarija, Rodrigo Fresan i A. G. Porta.

Maristain: *Da li Vas je Antonio Skarmeta nekada zvao u svoju emisiju?*

Bolanjo: Jednom me je pozvala neka njegova sekretarica ili, možda, služavka. Rekao sam joj da sam trenutno prezauzet.

Maristain: *Da li je Havijer Serkas podelio s Vama autorska prava za Vojnike Salamine?*

Bolanjo: Naravno da nije.

Maristain: *Enrike Lin, Horhe Teljije ili Nikanor Para?*

Bolanjo: Nikanor Para pre svih, uključujući i Pabla Nerudu, Visentea Ujdoobra i Gabrijelu Mistral.

Maristain: *Euđenio Montale, T. S. Eliot ili Havijer Viljaurutija?*

Bolanjo: Montale. Da je umesto Eliota bio Džems Džojs, onda Džojs. Da je umesto Eliota bio Ezra Paund, onda bez sumnje Paund.

Maristain: *Džon Lenon, Lejdi Di ili Elvis Prisli?*

Bolanjo: *The Pogues*. Ili *Suicide*. Ili Bob Dilan. No dobro, ne pravimo se previše fini: *Elvis forever*. Elvis sa značkom šerifa dok vozi *mustanga* i razbija se od pilula, Elvis sa svojim zlatnim glasom.

Maristain: *Ko čita više, Vi ili Rodrigo Fresan?*

Bolanjo: Zavisi. Što se tiče Zapada, Rodrigo. Istok je moj. Onda prepričavamo jedan drugom knjige iz naših dvaju sektora i deluje kao da smo pročitali sve.

Maristain: *Koja je, po Vama, najbolja pesma Pabla Nerude?*

Bolanjo: Gotovo bilo koja iz *Zemlje u tebi*.

Maristain: Šta biste rekli *Gabrijeli Mistral* da ste je upoznali?

Bolanjo: Mama, oprost mi, bio sam nevaljao, ali ljubav jedne žene me je napravila dobrim.

Maristain: *A Salvadoru Aljendeu?*

Bolanjo: Malo toga ili ništa. Oni što imaju moć (makar nakratko) ne znaju ništa o književnosti, jedino moć ih interesuje. A ja mogu da budem pajac svojih čitalaca, ako to stvarno poželim, ali nikada moćnika. Zvuči pomalo melodramski. Zvuči kao izjava čestite kurve. Ali na kraju krajeva, tako je.

Maristain: *A Visenteu Ujdobru?*

Bolanjo: Ujdobro mi je pomalo dosadan. Previše tra-la-la, previše mi vuče na padobranca koji se spušta na zemlju jodlujući. Najbolji padobranci su oni koji se spuštaju u plamenu ili oni kojima se ne otvori padobran.

Maristain: *Da li je Oktavio Pas i dalje neprijatelj?*

Bolanjo: Moj, svakako, nije. Ne znam kakvo je sada mišljenje pesnika koji su, dok sam živio u Meksiku, pisali kao njegovi klonovi. Već dugo ne znam ništa o meksičkoj poeziji. Ponovo čitam Hosea Huana Tabladu i Ramona Lopesa Velardea, čak mogu da u slučaju potrebe recitujem Sor Huanu, ali ništa ne znam o onom što pišu oni što su, poput mene, oko pedesete godine života.

Maristain: *Biste li onda prepustili tu ulogu Karlosu Fuentesu?*

Bolanjo: Već dugo ne čitam ništa od Karlosa Fuentesu.

Maristain: *Kakav utisak kod Vas budi činjenica da je Arturo Peres Reverte trenutno najčitaniji pisac na španskom jeziku?*

Bolanjo: Peres Reverte ili Isabel Aljende, svejedno. Najčitaniji francuski autor u svoje vreme bio je Foalje.

Maristain: *A činjenica da je Arturo Peres Reverte primljen u Kraljevsku akademiju?*

Bolanjo: Kraljevska akademija je pećina privilegovanih lobanja. U njoj nisu Huan Mar-se, Huan Gojtisololo, Eduardo Mendosa, Havijer Marijas i Olvido Garsija Valdes, ne sećam se da li je Alvaro Pombo (a ako jeste, verovatno je nekom greškom), ali je tu Peres Reverte. Dobro, i Koeljo je u brazilskoj akademiji.

Maristain: *Da li ste se pokajali što ste kritikovali jelovnik koji Vam je poslužila spisateljica Dijamela Eltit?*

Bolanjo: Nikada nisam kritikovao njen jelovnik. U slučaju potrebe, valjalo bi kritikovati njen humor, vegetarijanski humor ili humor na dijeti.

Maristain: *Da li Vas boli ako Vas ona smatra lošom osobom nakon reportaže o toj nesrećnoj večeri?*

Bolanjo: Ne, sirota Dijamela me ne boli. Bole me druge stvari.

Maristain: *Jeste li prosuli koju suzu zbog brojnih kritika od strane Vaših neprijatelja?*

Bolanjo: Mnoge, svaki put kad pročitam da neko govori loše o meni zaplačem, vučem se po podu, grebem se noktima, prestajem da pišem na neodređeno vreme, apetit mi slabi, pušim manje, bavim se sportom, idem u šetnju obalom mora koje mi je, u zagradi, na manje od trideset metara od kuće, i pitam galebove čiji preci su pojeli ribe koje su pojele Odiseja: zašto baš mene, zašto baš mene, koji im nisam uradio ništa loše?

Maristain: *Čije mišljenje o Vašem delu najviše cenite?*

Bolanjo: Moje knjige čita Karolina, a posle nje Eralde i zatim pokušavam da ih zauvek zaboravim.

Maristain: *Šta ste kupili novčanim iznosom Nagrade „Romulo Galjegos“?*

Bolanjo: Ne mnogo toga. Koliko mogu da se setim, kofer.

Maristain: *Kada ste živeli od nagrada na književnim konkursima, da li je bilo neke koju niste uspeli da naplatite?*

Bolanjo: Nijedna. U tom aspektu, španske opštine su izvan svake sumnje časne.

Maristain: *Da li ste bili bolji konobar ili prodavac bižuterije?*

Bolanjo: Najbolje sam obavljao posao noćnog portira u jednom kampu u blizini Barcelone. Dok sam ja bio tamo, nikada niko nije krao. Sprečio sam da dođe do nekih tuča koje su mogle da se završe užasno. Izbegao sam linčovanje (iako bih, posle toga, lično linčovao ili zadavio dotičnog tipa).

Maristain: *Da li ste iskusili jezivu glad, zimu što probija do kostiju, žegu što ostavlja bez daha?*

Bolanjo: Kao što u jednom filmu kaže Vitorio Gasman: jesam, skromno.

Maristain: *Da li se desilo da ste ukrali neku knjigu koja Vam se kasnije nije dopala?*

Bolanjo: Nikada. Dobro kod krađe knjiga (ali ne i kod obijanja sefova) jeste što čovek može da pažljivo prouči sadržaj pre nego što počini delikt.

Maristain: *Da li ste nekad pešačili usred pustinje?*

Bolanjo: Jesam i, osim toga, jednom prilikom pod ruku sa svojom bakom. Vremešna gospođa bila je neumorna i pomislio sam da iz te pustinje nećemo izaći živi.

Maristain: *Da li ste videli ribe u boji pod vodom?*

Bolanjo: Naravno. Da ne idem dalje, video sam ih u Akapulku, 1974. ili 1975.

Maristain: *Da li ste opekli kožu cigaretom?*

Bolanjo: Nikad namerno.

Maristain: *Da li ste u stablo urezali ime voljene osobe?*

Bolanjo: Pravio sam i zlosrećnije poteze, ali da ih ne pominjemo.

Maristain: *Jeste li kada videli najlepšu ženu na svetu?*

Bolanjo: Jesam, kad sam radio u nekoj prodavnici, tamo '84. Dućan je bio prazan i ušla je jedna Indijka. Izgledala je kao princeza i možda je to i bila. Kupila je od mene nekoliko lanaca od bižuterije. Neočekivano, umalo da se onesvestim. Imala je kožu bakarne boje, dugu crvenu kosu i sve ostalo na njoj bilo je savršeno. Bezvremena lepota. Veoma sam se posramio kada sam morao da joj naplatim. Osmehnula se kao da mi poručuje da me razume i da ne brinem. Onda je nestala i nikada više nisam video nekog takvog. Ponekad imam utisak da je to bila boginja Kali lično, zaštitnica lopova i trgovaca, s tim što je Kali bila i božanstvo ubica, a ta Indijka nije bila samo najlepša žena na zemlji nego je i delovala kao dobra osoba, veoma prijatna i uviđavna.

Maristain: *Da li volite pse ili mačke?*

Bolanjo: Kučke, ali više nemam životinje.

Maristain: *Čega se sećate iz svog detinjstva?*

Bolanjo: Svega. Nemam rđavu memoriju.

Maristain: *Jeste li skupljali sličice?*

Bolanjo: Jesam, fudbalera i holivudskih glumaca i glumica.

Maristain: *Da li ste imali rolšue?*

Bolanjo: Roditelji su napravili grešku da mi poklone jedan par kada smo živeli u Valparaisu, brdovitom gradu. Ishod je bio katastrofalan. Uvek kad bih stavio rolšue izgledalo je kao da želim da izvršim samoubistvo.

Maristain: *Za koji fudbalski klub navijate?*

Bolanjo: Više ni za jedan. Ranije sam navijao za one koji su ispali u drugu ligu, a potom, sukcesivno, u treću i regionalnu, dok nisu nestali. To su ekipe-fantazmi.

Maristain: *Na koju biste istorijsku ličnost voleli da ličite?*

Bolanjo: Na Šerloka Holmsa. Na kapetana Nema. Na Žilijena Sorela, našeg oca, na princa Miškina, našeg strica, na Alisiju, našu profesoricu, na Hudinija, koji je kombinacija Alisije, Sorela i Miškina.

Maristain: *Da li ste se zaljubljujivali u susedke rastom više od Vas?*

Bolanjo: Naravno.

Maristain: *Da li su Vam školske drugarice ukazivale pažnju?*

Bolanjo: Ne verujem. Barem sam ja bio ubeđen da ne.

Maristain: *Šta dugujete ženama svog života?*

Bolanjo: Veoma mnogo stvari. Osećaj za prkos i pucanje na visoko. I neke druge stvari koje ću prećutati za ukras.

Maristain: *Duguju li šta one Vama?*

Bolanjo: Ništa.

Maristain: *Jeste li mnogo patili zbog ljubavi?*

Bolanjo: Prvi put jesam, kasnije sam naučio da primam stvari sa nešto više humora.

Maristain: *A zbog mržnje?*

Bolanjo: Iako možda zvuči pomalo pretenciozno, nikada nisam mrzeo nikoga. U najmanju ruku sam siguran da sam nesposoban da nekoga mrzim duže vremena. A ako mržnja ne potraje, to i nije mržnja, zar ne?

Maristain: *Kako ste postigli da se supruga zaljubi u Vas?*

Bolanjo: Kuvajući joj pirinač. U to vreme bio sam vrlo siromašan i pretežno sam se hranio pirinčem, te sam naučio da ga kuvam na mnogo načina.

Maristain: *Kakav je bio dan kada ste prvi put postali otac?*

Bolanjo: Bilo je večer, nešto pre ponoći, bio sam sâm i pošto se u bolnici nije moglo pušiti, zapalio sam cigaretu skriven ispod kasetiranog plafona na četvrtom spratu. Utoliko bolje što me niko nije video s ulice. Samo mesec, rekao bi Amado Nervo. Kad sam se vratio, jedna bolničarka mi je rekla da je moj sin već rođen. Bio je vrlo veliki, gotovo sasvim ćelav i razrogačenih očiju, kao da se pita koji je đavo taj lik koji ga drži u naručju.

Maristain: *Hoće li Lautaro biti pisac?*

Bolanjo: Nadam se samo da će biti srećan. Tako da je bolje da bude nešto drugo, na primer pilot, ili plastični hirurg, ili izdavač.

Maristain: *Šta kod njega prepoznajete kao nasleđeno od Vas?*

Bolanjo: Srećom, mnogo više liči na majku nego na mene.

Maristain: *Da li Vas zanima kako Vam se prodaju knjige?*

Bolanjo: Ni najmanje.

Maristain: *Da li nekad pomislite na svoje čitaoce?*

Bolanjo: Gotovo nikad.

Maristain: *Koje su Vas reči od svih koje su čitaoci izrekli o Vašim knjigama dirnule?*

Bolanjo: Umeju da me dirnu čitaoci nasuvo, oni koji se i dalje usuđuju da pročitaju Volterov *Filozofski rečnik*, jednu od najzabavnijih i najmodernijih knjiga koje znam. Dirne me ćelična mladež što čita Kortasara i Paru, onako kako sam ih lično čitao i kako nastojim da

nastavim da ih čitam. Dirne me mladež što zaspiva sa knjigom ispod glave. Knjiga je najbolji jastuk koji postoji.

Maristain: *Šta Vas je razljutilo?*

Bolanjo: U ovoj dobi, ljutiti se znači gubiti vreme. A, nažalost, u mojim godinama vreme je vrlo bitno.

Maristain: *Da li ste se neki put uplašili svojih fanova?*

Bolanjo: Uplašio sam se fanova Leopolda Marije Panera koji mi se, s druge strane, čini jednim od tri najbolja živa pesnika u Španiji. U Pamploni, Panero je zatvarao jednu manifestaciju koju je organizovao Hesus Ferero. Kako se približavao dan njegovog čitanja, grad ili bar kvart u kojem se nalazio naš hotel bio je sve puniji frikova koji su delovali kao tek utekli iz ludnice što je, s druge strane, najbolja publika kojoj može da bude sklon bilo koji pesnik. Problem je bio u tome što neki ne samo da su delovali kao ludaci nego i kao ubice, te smo se Ferero i ja uplašili da bi neko, u nekom trenutku, mogao da ustane i kaže: ja sam ubio Leopolda Mariju Panera i potom ispali četiri metka u glavu pesnika i, usput, po jedan u Ferera i u mene.

Maristain: *Šta osećate kada kritičari poput Darija Osesa smatraju da ste latinoamerički pisac sa najviše budućnosti?*

Bolanjo: To mora da je šala. Ja sam latinoamerički pisac sa najmanje budućnosti. To da, od onih sam koji imaju najviše prošlosti, što je na kraju krajeva jedino bitno.

Maristain: *Budi li Vam radoznalost kritička knjiga koju priprema Vaša zemljakinja Patrisija Espinosa?*

Bolanjo: Ni najmanju. Espinosa mi se čini odlična kritičarka, bez obzira na to kakvim ću se ispostaviti u njenoj knjizi a, pretpostavljam, ne u baš najboljem svetlu, ali rad Espinose je neophodan za Čile. Zapravo, potreba za jednom, nazovimo je tako, novom kritikom, postaje urgentna u čitavoj Latinskoj Americi.

Maristain: *A knjiga Argentine Seline Mansoni?*

Bolanjo: Selinu lično poznajem i mnogo je volim. Posvetio sam joj jednu priču u knjizi *Kurve ubice*.

Maristain: *Šta Vam je dosadno?*

Bolanjo: Prazni govori levice. Prazni govori desnice se podrazumevaju.

Maristain: *Šta može da Vas zabavi?*

Bolanjo: Da vidim svoju kćerku Aleksandru kako se igra. Da doručujem kroasan u baru pored mora čitajući novine. Borhesova književnost. Književnost Bioja. Književnost Bustosa Domeka. Da vodim ljubav.

Maristain: *Pišete li rukom?*

Bolanjo: Poeziju, da. Ostalo, na starom kompjuteru iz 1993.

Maristain: *Zatvorite oči: kojeg se od svih pejzaža Latinske Amerike koje ste obišli prvo setite?*

Bolanjo: Lisinih usana 1974. Kamiona mog oca koji otkazuje na drumu sred pustinje. Paviljona za tuberkulozne bolesnike u bolnici u Kaukenesu i moje majke kako govori sestri i meni da zadržimo disanje. Izleta na Popokatepetl sa Lisom, Marom, Verom i još nekim kog se ne sećam mada se sećam Lisinih usana i njenog izvanrednog osmeha.

Maristain: *Kakav je raj?*

Bolanjo: Nadam se da je poput Venecije, mesta punog Italijanki i Italijana. To je mesto koje se koristi i haba i koje zna da ništa ne traje, pa ni raj, i da to uostalom nije ni bitno.

Maristain: *A pakao?*

Bolanjo: Poput Sijudad Huaresa, tog našeg prokletstva i našeg ogledala, nespokojnog ogledala naših frustracija i našeg zloglasnog tumačenja slobode i sopstvenih žudnji.

Maristain: *Kada ste saznali da ste teško bolesni?*

Bolanjo: Godine '92.

Maristain: *Koliko se Vaša narav promenila bolešću?*

Bolanjo: Nimalo. Samo sam saznao da nisam besmrtno što je, sa trideset osam godina, već bio čas i da saznam.

Maristain: *Šta želite da uradite pre nego što umrete?*

Bolanjo: Ništa posebno. U redu, naravno da bih voleo da ne umrem. Ali pre ili kasnije, uzvišena dama dolazi. Problem je u tome što ponekad nije dama, a mnogo manje je uzvišena, nego je pre, kako kaže Nikanor Para u jednoj pesmi, pohotna kurva, što je nešto od čega bi bilo kome zacvokotali zubi.

Maristain: *Koga biste voleli da sretnete sa one strane?*

Bolanjo: Ne verujem u onostranost. Baš bih se iznenadio da postoji. Odmah bih se upisao na neki kurs koji bi držao Paskal.

Maristain: *Da li ste ikada razmišljali o tome da se ubijete?*

Bolanjo: Naravno. Jednom sam preživeo upravo stoga što sam znao kako da se ubijem ako se stvari dodatno pogoršaju.

Maristain: *Da li ste ikada pomislili da ste poludeli?*

Bolanjo: Naravno, ali uvek bi me spasio smisao za humor. Pričao sam sebi priče od kojih bih poludeo od smeha. Ili bih se prisetio neke okolnosti zbog koje bih se od smejanja valjao po podu.

Maristain: *Čega je u Vašem životu bilo najviše – ludila, smrti ili ljubavi?*

Bolanjo: Svim srcem se nadam da je najviše bilo ljubavi.

Maristain: Čemu se smežete grohotom?

Bolanjo: Nesrećama, sopstvenim i tuđim.

Maristain: Zbog čega zaplaćete?

Bolanjo: Zbog istog: nesreća, sopstvenih i tuđih.

Maristain: Volite li muziku?

Bolanjo: Mnogo.

Maristain: Da li biste izbacili neke stranice iz Divljih detektiva?

Bolanjo: Ne. Da bih izbacio stranice morao bih da ga ponovo pročitam, a to mi zabranjuje moja religija.

Maristain: Zar se ne plašite da će neko želeti da napravi filmsku verziju romana?

Bolanjo: Uh, Monika, ja se plašim drugih stvari. Recimo: stvari koje više zastrašuju, nerljivo više zastrašuju.

Maristain: Da li je „Oko Silva“ omaž Huliju Kortasaru?

Bolanjo: Ni u kom smislu.

Maristain: Kad ste završili pisanje „Oko Silve“, da niste možda osetili kako ste napisali priču koja bi mogla biti na visini, na primer, Zaposednute kuće?

Bolanjo: Kada sam završio pisanje „Oko Silve“, prestao sam da plaćem ili nešto slično tome. Šta bih više mogao da poželim nego da liči na neku Kortasarovu, mada mi *Zaposednuta kuća* nije jedna od omiljenih.

Maristain: Slažete li se dobro sa svojim izdavačem?

Bolanjo: Dosta dobro. Eralde je inteligentna i često vrlo šarmantna osoba. Možda bi mi više odgovaralo da nije toliko šarmantan. Izvesno je da ga poznajem već osam godina i, bar s moje strane, nežnost samo raste, kako kaže jedna balada. Mada bi mi više odgovaralo da ga ne volim baš toliko.

Maristain: Šta kažete za one što smatraju da li su Divlji detektivi veliki meksički roman o savremenosti?

Bolanjo: Mislim da to tvrde iz sažaljenja kada me vide malodušnog ili kako padam u nesvest na javnim mestima i ne pada im na pamet ništa bolje od te milosrdne laži koja je, što se ostalog tiče, preporučljiva za slične slučajeve, a ne spada čak ni u lakše grehe.

Maristain: Da li je istina da Vas je Huan Viljoro nagovorio da Oluja govana ne bude naslov Vašeg romana Čile noću?

Bolanjo: Viljoro i Eralde.

Maristain: *Čije savete najviše slušate u vezi sa Vašim delom?*

Bolanjo: Ne slušam ničije – čak ni svog lekara. Ja dajem savete kad god stignem, ali nijedan ne slušam.

Maristain: *Kakav je Blanes?*

Bolanjo: Lepa varoš. Ili mali i prilično lep grad od 30 000 stanovnika. Pre 2000 godina podigli su ga Rimljani, a onda su ovuda prolazili ljudi sa svih strana sveta. Nije to bogatunski rekreacioni centar nego proleterski, radnika sa Severa ili Istoka. Neki tu ostaju do kraja života. Zaliv je prelep.

Maristain: *Nedostaje li Vam nešto iz Vašeg života u Meksiku?*

Bolanjo: Mladost i beskrajne šetnje sa Marijom Santjagom.

Maristain: *Kom se meksičkom piscu iskreno divite?*

Bolanjo: Mnogima. Iz svoje generacije divim se Sadi, čiji projekat pisanja mi se čini najrizičniji, Viljoru, Karmen Buljosi, a od mlađih me vrlo zanima ono što rade Alvaro Enrige i Maurisio Montiel, ili Volpi i Ignacio Padilja. I dalje čitam Serhija Pitola, koji svakim danom piše sve bolje. I Monsivajsa koji je, sudeći po Viljoru, Taibu 2. ili 3. (ili 4.) dao nadimak Pol Pit, što mi se čini poetičkim izumom. Pol Pit – savršeno, zar ne? Monsivais je i dalje žestok. Mnogo mi se dopada i ono što radi Serhio Gonsales Rodrigues.

Maristain: *Ima li svetu leka?*

Bolanjo: Svet je živ, a ničemu živom leka nema. Takve smo sreće.

Maristain: *Polazete li nade u nešto, u nekoga?*

Bolanjo: Draga moja Maristain, ponovo me gurate na teren kičeraštva, što je moj rodni teren. Polazem nade u decu. U decu i u ratnike. U decu koja se jebu kao deca i ratnike koji se hrabro bore. Zašto? Mislim na Borhesov epitaf, kako bi rekao čuveni Hervasije Montenegro iz Akademije i ne bih više da govorimo o tome.

Maristain: *Šta kod Vas budi reč posthuman?*

Bolanjo: Zvuči kao ime rimskog gladijatora. Nepobedivog gladijatora. Ili bar u to želi da veruje siroti Posthumni ne bi li se malo ohrabrio.

Maristain: *Šta mislite o onima koji smatraju da ćete dobiti Nobelovu nagradu?*

Bolanjo: Siguran sam, draga Maristain, da je neću dobiti kao što sam siguran da će je dobiti neki uljez u mojoj generaciji koji me neće ni usputno pomenuti u svom stokholmskom govoru.

Maristain: *Šta biste voleli da budete da niste pisac?*

Bolanjo: Mnogo više nego da budem pisac bih voleo da budem detektiv koji istražuje ubistva. U to sam apsolutno siguran. Pajkan za ubistva, neko ko je u stanju da se vrati sam,

noću, na scenu zločina, bez straha od fantazama. Možda bih u tom slučaju poludeo, ali se to, kad je policajac posredi, rešava hicem² u usta.

Maristain: *Ispovedate li da ste živeli?*

Bolanjo: Pa i dalje živim, čitam, pišem i gledam filmove i, kako je rekao Arturo Prat samoubicama s korvete *Esmeralda*: dok sam ja živ, ova zastava neće se spuštati.

Izvornik: "Final: 'Estrella distante' (entrevista de Mónica Maristain)", *Echevarría* (2004), str. 329–343.

Posredi je poslednji intervju Roberta Bolanja, prvobitno objavljen pod naslovom „Estrella distante” u meksičkom *Plejboju* od 23. VII 2003. (*Prim. prev.*)

(Sa španskog preveo **Igor Marojević**)

² Nепrevodiva igra rečima: policajac se u Meksiku kolokvijalno kaže i *tira*, dočim je hitac *tiro*. (*Prim. prev.*)